

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

1 augusti 2008

Till Miljödepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar över betänkande Ds 2008:21, Stranden – en värdefull miljö

Skärgårdarnas Riksförbund, SRF, organiserar den fastboende befolkningen runt hela kusten från Luleå i norr till Koster i väster samt på öarna i de stora insjöarna. Förbundets medlemmar är 14 regionala skärgårdsföreningar. Vi arbetar med förutsättningarna för boende, arbete och service året runt i landets skärgårdar.

Sammanfattning

Vi är i grunden positiva till ett bra skydd av stranden mot bebyggelse och exploatering. Men vi anser också att det måste visas en grundläggande respekt mot rätten att kunna bebo och bruka den fastighet man äger och nyttjar för sin försörjning.

Det är bra att kommunerna föreslås få ansvaret att pröva frågor om strandskydd.

Denna prövning skall utföras delvis genom kommunernas översiktsplaner och detaljplaner. Vi anser därför att strandskyddsfrågan bör flyttas från Miljöbalken till Plan- och Bygglagen.

SRF begär att få samma rätt att överklaga beslut om strandskyddsärenden som man föreslår skall ges till fritidsorganisationer och naturvårdsorganisationer.

Vi anser att grunderna för dispens skall gälla alla landets strandområden. Behovet av en positiv landsbygdsutveckling måste omfatta alla landets skärgårdsbor. Undantaget av havskusten i Götaland och Svealand samt Höga kusten är svårbegripligt.

SRF är i grunden positiv till ett bra skydd av strandremsan mot bebyggelse och exploatering. En tillgänglig strand har stor betydelse för turismens och friluftslivets utveckling. Därmed även för besöksnäringarnas långsiktiga utveckling. Stranden – inte bara ett stycke upp på land utan även ett stycke ut i vattnet är också den kanske viktigaste miljön för det biologiska livet som präglar skärgårdarna.

Men vi vill också markera en viktig principiell syn. Vi anser det måste finnas en grundläggande respekt för att man ska kunna bebo och bruka den fastighet man äger och utnyttjar för sin försörjning. Det är inte acceptabelt att synpunkterna från de tillfälliga besökarna ska tränga undan de verksamheter som behövs för en året runt levande skärgård. Skälen för dispens måste ses även mot denna bakgrund.

SRF välkomnar därmed en mer nyanserad syn på de regler som ska styra hur den attraktiva strandremsan får brukas. Sverige är ett stort land med över 380 000 km strand. Dessutom ser dessa stränder mycket olika ut till sin natur och de ligger i mer eller mindre bebyggda eller besökta områden.

En samlad avvägning

Vi är väl medvetna om den konkurrens som finns om mark och vatten i många skärgårdar. Ofta ställs olika intressen mot varandra. Det är inte bara mellan olika grupper av människor som vistas här; bofasta, näringsidkare, fritidshusägare och rörligt friluftsliv. Det är också andra intressen kring bevarande av stora naturvärden.

Vi anser att avvägningen mellan dessa olika intressen vinner starkt på att hanteras i en och samma process, en kommunal prövning med översiktlig planläggning som grund. Vi anser att alla frågor kring strandskyddet därför skall läggas i samma lagstiftning, Plan och Bygglagen, PBL. Vi anser att det är fel att som utredningen föreslår låta just strandskyddet av alla olika frågor kring byggnation och exploatering fortsätta och ligga i annan lagstiftning.

I det kommunala planarbetet är man van att ta hänsyn till en rad olika intressen. Även de så kallade riksintressena. Det är då rimligt att också strandskyddet behandlas där, som ett riksintresse bland flera. Därmed kan det på ett konsekvent sätt ingå i de överväganden som skall ske i planprocesser.

Endast på detta sätt kan man få människors respekt för olika värderingar kring en demokratiskt uppbyggd samhällsutveckling. Det är idag mycket svårt att förklara varför just ett speciellt intresse, strandskyddet, skall från början anses stå över alla andra intressen. Vi anser att en året runt levande skärgård är ett minst lika starkt riksintresse. Det är obegripligt att vi själva skall stifta sådana lagar som förbjuder en fortsatt utveckling av karaktärsbebyggelse som med dagens uttryck kan känneteckna fiskelägen och skärgårdshemman åren framöver.

Ett illavarslande misstag i remissen

Eftersom förslaget innebär att kommunerna ska få den centrala rollen i strandskyddsfrågorna inser vi att det kommer att bli en lärande process framöver. Vi är därför förundrade över att man av de 50 utvalda remisskommunerna medvetet valt bara en längs kusten från Landsort till Utklippan. Detta är en glesbygdsskärgård med avfolkningsproblem som kräver uppmärksamhet och positiva åtgärder, även nya verksamheter som berör stranden.

Likaså anser vi det fel att inte Bottenvikens skärgårdar är representerade. Det är en grund och flack skärgård, även bebodd året runt. Här är det en betydande landhöjning med de speciella problem det innebär med kraftig uppgrundning av vikar och områden vid bryggor etc. En viktig aspekt i förslaget handlar ju om att bejaka variationen i landet och försöka nå större regional och lokal anpassning.

Skärgårdsbornas rätt att överklaga

I förslaget vill man utöka olika intresseföreningars rätt att överklaga kommunernas beslut om bygglov till att omfatta även föreningar med friluftsintrussen. Vi anser att denna ökade rätt för de allmänna intressena rimligen borde kunna bevakas av kommunerna. Men tänker regeringen ändå fortsätta med att ge intressegrupper sådant inflytande så kräver vi att Skärgårdarnas Riksförbund får samma rätt. Våra medlemmar, den bofasta befolkningen, är ofta en befolkningsmässigt liten grupp. I många av landets skärgårdsområden orkar man inte alltid följa och sätta sig in i alla

olika frågor och påverka dem. Genom SRF ger vi varandra stöd och styrka i arbetet för en året runt levande skärgård.

Enligt regeringens förslag ska organisationer med över 2000 medlemmar och som verkat i tre år kunna komma i fråga. Det är idag flera regionala skärgårdsföreningar som omöjligen kan klara dessa kriterier. Det finns helt enkelt inte så många bofasta. Vi ser det som stötande att bara intressena företräds av många betalande medlemmar så ska man få ökade rättigheter att påverka bebyggelseutvecklingen i skärgården.

Många gånger gäller frågorna det lokala näringslivets möjligheter att utvecklas. Vi är övertygade om att SRF kan tillföra viktiga synpunkter kring hur strandskyddsfrågorna ska hanteras ibland annat detta perspektiv.

Vi föreslår att det i kap 16, § 13 läggs till ”förening som har att tillvarata den bofasta skärgårdsbefolkningens intressen, såvitt avseretc”.

Länsstyrelsens roll

SRF anser att det är bra att länsstyrelserna skall ansvara för överprövning av kommunernas beslut i framtiden. Det är bra att Naturvårdsverket inte längre direkt deltar i denna uppgift. På en punkt har vi dock en avvikande mening. I förslaget står att kommunerna inte ska få ta beslut i ärenden som ligger inom områden som omfattas av annat skydd enligt 7 kap miljöbalken, t.ex. Natura 2000 områden.

Vi anser att detta är inkonsekvent. Kommunerna bör få ett mer utvecklat arbete med alla de intressen som gäller stranden. Även nationella skydd skall ju markeras i kommunala planer. Vi anser därför att kommunerna alltid ska ta besluten men givetvis i dialog med länsstyrelsen och hållas underrättade om de olika nationella skydd som finns.

En aspekt i detta sammanhang är att kommunerna uppmanas att även arbeta med kommunala naturreservat.

Grunderna för dispens

De flesta länsstyrelser har lärt sig hantera verkligheten genom en rad dispensärenden. Denna praxis har i många fall fungerat bra. Nu föreslås dessa traditionella dispensgrunder bli lag. Det blir ett förtydligande och i vissa avseenden en förbättring för den bofasta befolkningen och deras verksamheter. Länsstyrelsen blir tvungen att ge dispens när det finns välgrundade ansökningar.

I grunden föreslås gälla ett strandskydd på 200 m, 100 m på var sida om stranden. Detta ska kunna utökas till 300 m utan att fråga kommunerna. Här har vi inga invändningar.

Vi tycker också att det är bra att man får en rätt till passage utmed stranden. Med en sådan rätt undviker man en hel del konflikter kring gångvägar med gammal hävd och nya ägares idéer om privatisering med staket etc.

Det är viktigt att undantaget för byggnader etc. som behövs för de areella näringarna föreslås vara kvar.

Regeringen vill också tränga ihop bebyggelsen genom att minska avståndet till komplementbyggnader från 25 till 15 m, men då också blir fria att bygga. Detta tycker vi är ologiskt. Det måste avgöras på plats när man ser de lokala förhållandena.

När det sedan gäller vilka kriterier kommunerna ska få gå på i sin prövning om dispens nämns i lagförslaget följande:

- Särskilda skäl, t.ex. att stranden redan är tagen i anspråk
- Anläggningen behöver för sin funktion ligga vid vattnet
- Behov för utvidgning av pågående verksamhet
- Behov för angelägna allmänna intressen
- Bebyggelse och anläggningar som bidrar till utveckling av landsbygden

När anläggningen har liten inverkan på strandskyddets syften

Men sedan kommer en dämpande kalldusch. Vid prövningen av de särskilda skälen för dispens ska kusten från norska gränsen runt landet i söder och upp till Forsmark i norra Uppland, samt Höga kusten undantas. Det kriterium som ska gälla här för nya bostadshus är anslutning till befintlig bebyggelse.

Det är för oss obegripligt att inte kriteriet landsbygdsutveckling ska få gälla här för dispens. Detta stora kust- och skärgårdsområde omfattar mer än 98 % av alla landets bofasta ö-bor. Inom SRF vet vi att det även inom detta mycket stora område finns stora lokala variationer i bebyggelsestryck och behov av stimulerande insatser för verksamheter. Vi anser att alla de berörda kommunerna på denna kuststräcka ska arbeta med samma förutsättningar och motivera om de anser att lätnader skall införas. Först då kan de lokala kunskaperna och den regionala dialogen göra störst nytta.

Vi har mycket svårt att inse att inte de sex särskilda skälen ovan även måste få tillämpas med förstånd av kommunerna även i kustområden med många besökare. Särskilt eftersom skälen ändå inte är en fribiljett till dispens utan en prövning alltid ska ske.

Vi vill ge ett konkret exempel. I en skärgård där man vill uppmuntra en turistisk utveckling måste man kunna pröva möjligheten att få bygga uthyrningsstugor på ett tidigare obebyggt område. Så stora investeringar kräver kvalitet i läge och utformning för att fungera. Då går det inte att alltid hänvisa till befintliga gårdsplaner.

Utbildning och nationell utvärdering

Med tanke på att kommunerna nu får det primära ansvaret för strandskyddsfrågorna inser vi att det kan uppstå viss variation i landet hur man ser på balansen mellan bevarande och exploatering. Det kommer att finnas ett behov av en samlad utbildningsinsats hos kommunerna. Inte bara av handläggare utan även av förtroendevalda i byggnadsnämnderna. Det är viktigt att denna inte sker genom länsstyrelsen som har sin roll i det hela utan att Kommunförbundet engagerar sig i ett detta nya kommunala ansvar.

Vi är givetvis speciellt intresserade att se hur man hanterar ärenden som gäller den bofasta befolkningens möjligheter till boende och näringsliv. Vi anser därför att man redan tidigt bestämmer sig för att göra en bred nationell utvärdering som kan visa hur den nya lagen fungerat i praktiken. En rimlig tid för detta kanske kan vara efter fem år.

Den 1 augusti 2008

Kjell Björkquist
Ordförande

Bengt Almkvist
Förbundssekreterare

Skärgårdarnas Riksförbund

Missjö 614 98 Sankt Anna

info@skargardarnasriksforbund.se

www.skargardarnasriksforbund.se